

Tisztelt Köztársasági Elnök úr, tisztelt Rector úr, kedves fiatal Barátaim!

Különleges pillanat ez. Sokéves tudományos munkájuk gyümölcsét aratják most le. Átvették a szépen kivitelezett diplomát, amely tanúsítja, hogy tudományterületükön kellő mennyiségű ismeretet szereztek. Önálló kutatómunkára jogosultak, vagyis tudományos pályázatokat nyújthatnak be, illetve posztdoktori állásokat foglalhatnak el. A megszerzett tudományos fokozattal megilleti Önöket a „doktor” megszólítás is.

Ha visszatekintenek pályájukra, hasonló élményben volt már egyszer részük, akkor amikor egyetemi diplomájukat vették át hasonlóan ünnepélyes keretek között. Méltatlan volna a kétféle avatás jelentőségét szembeállítani egymással, és a kétféle tudásanyag értékét összevetni, hiszen a doktori diplomát is az egyetemi tudás alapozta meg, anélkül be sem iratkozhattak volna a doktori iskolába.

Engedjék meg, hogy az ünnepi alkalmat megragadjam néhány gondolat erejéig, amelyek a hazai felsőoktatással kapcsolatosak. Önök közül nagyon sokan – nemcsak hallgatóként, hanem oktatóként is – részt vettek már az egyetem életében, és bízom benne, hogy az új fokozat birtokában még többen és még komolyabban kötelezik majd el magukat az oktatás nemes feladata iránt.

Amikor a felavatást végző elnök tudományos pályája – jó harminc éve – elkezdődött, nem volt doktori iskola és szervezett doktori képzés. Legalább tízéves kutatói gyakorlat kellett annyi közleményhez, amennyivel az akkori kandidátusi fokozatra lehetett pályázni. Sem a követelmények, sem a jogosultság kérdésében nem voltak átlátható és rögzített szabályok, sőt, a fokozat odaítélése még a politikai elkötelezettségtől sem volt független.

Ma hároméves képzés után kerül sor az érdemi felkészülésre, amelynek során még néhány év áll rendelkezésre a tudományos közlemények megírására és az értekezés elkészítésére, vagyis 3-5 év alatt minden további nélkül megszerezhető a doktori fokozat. A követelményeket a Szabályzat pontosan előírja, így biztosítva a fokozat mögött meghúzódó standard minőséget.

1993-ban, amikor a doktori képzés Magyarországon elindult, persze még nem volt minden ennyire jól szervezett, de a felsőoktatás szereplői nagy örömmel fektettek energiát a fokozatszerzés rendszerének kidolgozásába, és joggal tekintettük forradalmi újításnak a világszerte mindenütt elfogadott fokozat bevezetését. A hároméves ösztöníjas képzést ma országos szinten évente 950 hallgató kezdi meg.

Talán ezen a helyen érdemes egy apró kitérőt tenni. Az egyetemi diploma megszerzése után nem mindenki gondol tudományos pályafutásra. Az elmélyült szakmai ismeretek megszerzését a szakképzés, biomedicinális területen a szakorvosképzés jelenti. A szakképesítés tehát egyeseknek a doktori fokozat alternatívájaként jelentkezik, míg mások csak azt latolgatják, hogy a kétféle posztgraduális képzési forma közül melyiket válasszák - *először*. Az elmúlt években pályakezdők százaival volt alkalmam megvitatni ezt a stratégiai kérdést, és viszonylag könnyű volt jó tanácsot adni a bizonytalanoknak, mivel a rezidensképzési rendszer, amelynek mai formája nagyjából egyidős a doktori képzéssel, szintén jól kiszámítható időbeli és pénzügyi perspektívát kínált.

Mára ez a helyzet gyökeresen megváltozott, és addig, amíg a doktori képzés lényegét tekintve változatlanul fennáll, a rezidensképzés ege felett sötét felhők gyülekeznek. Nehéz megjósolni, hogy az egészségügyben végrehajtott forráskivonás milyen mélységig veti vissza ezt a rendszert. De térjünk vissza a doktori képzéshez, és hadd említsem meg, hogy egyrészt nagyon sok pozitív változást éltünk át az elmúlt években, mivel a tudományági doktori iskolák megalakulásával a képzés még áttekinthetőbbé és szervezettebbé, még strukturáltabbá és koncentráltabbá vált, a tandíj eltörlésével és a fokozatszerzési díjjal kapcsolatos könnyítések révén pedig a doktoranduszok anyagilag is jobb helyzetbe kerültek.

Ugyanakkor világosan kirajzolódik, hogy a másfél évtizedes tapasztalatok alapján a doktori képzésben jóval több nappali ösztöndíjas helyre lenne szükség és / vagy ösztöndíjasaink hosszabb államilag finanszírozott képzési időt igényelnének. A fiskális szemlélet és a képzés iránti kereslet egymásnak nyilvánvalóan ellentmondanak, de Sólyom László Köztársasági elnök úr közelmúltban tett egyik kijelentése reményt keltő arra nézve, hogy a józan ész kerekedik felül, és a nagyon jó

befektetést jelentő doktori képzésre a jövőben talán több pénz jut. Köztársasági elnök úr a következőket mondta: *„Miközben nő a hallgatói létszám, és ezen belül is az esti, a levelező és a távoktatás aránya, a nappali képzésben résztvevő doktoranduszok száma gyakorlatilag változatlan. A PhD (és kandidátusi) fokozattal rendelkezők kétharmada elmúlt hatvan éves, 88 százaléka ötven év feletti.”* Eddig az idézet.

A szűkös keretek racionálisabb elosztása jelentheti a megoldás másik irányát. Az a koncepció, amelyet az Országos Doktori Tanács dolgozott ki, azon alapszik, hogy magasabb arányban részesüljenek ösztöndíjas helyekben azok az egyetemek, amelyek adott hallgatói létszámból többet tudnak a fokozatszerzésig eljuttatni. Még nem tudjuk, hogy az új elosztási rendszer mennyire váltja be a hozzáfűzött reményeket. A Semmelweis Egyetem előreláthatólag haszonélvezője lesz az új keretelosztásnak, hiszen eredményességi mutatóink az országos átlagot jelentősen meghaladják.

Egyetemünk nevezetes ünnepén, a Dies Academicuson, az „akadémia napján” szívből gratulálok a fokozatot szerzett kollégáknak. *Akadémosz* görög hősnek Athén közelében temploma és szent ligete volt. Ebben a ligetben találkozott és vitatkozott a filozófus Platón barátaival és tanítványaival. Itt alapította meg időszámításunk előtt 387-ben Akadémiának nevezett filozófiai iskoláját, amelyet majdnem ezer év elteltével Justinianus császár szüntetett meg. Közel ezer esztendő kellett várni, hogy a XV. század Firenzéjében újjászülethessen a reneszánsz Akadémia, amely Cosimo de Medici nevéhez fűződik. Az *akadémia* ma is a tudósokból álló testületnek a megjelölése, amelynek máától Önök is teljes értékű tagjai.

Zárogondolatomat Eötvös Lóránd 1887-ben megfogalmazott írásából merítem.

„Mások eszméit is csak az képes helyesen hirdetni, akinek magának eszméi vannak. Egyetemünk színvonalát, felsőoktatásunk minőségét elsősorban és alapvetően az határozza meg, oktatóink, tudós egyetemi tanáraink képesek-e, akarnak-e önállóan gondolkodni? Van-e saját véleményük a világról, a körülményekről, a helyzetről, amelyben élnek s a tudományról, melynek művelői!?”

Önálló alkotó munka – ez annak erkölcsi és szellemi záloga, hogy majdan a mai hallgatókból önállóan gondolkodó, alkotó munkára képes állampolgárok – tudósok, tanárok, értelmiségiek – váljanak.

A tudós hazája széles e világ, szoktuk mondani; de ne feledjük soha, hogy Magyarország is ehhez a világhoz tartozik. Nemzeti hagyományaink ismerete, számontartása éppúgy erkölcsi kötelessége a tudósnak, mint új eredményeinek, felismeréseinek állandó megmérése a nagyvilág tudományának érvényes mércéjével. Önkörünkbe zárkozni éppúgy hiba, mint elfelejtkezni arról: csak önkörünkben vagyunk és lehetünk tökéletes értékűek.”

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak, és szívből kívánom, hogy bölcs emberként, eredményes tudósként és kitűnő egészségben, sokáig kamatoztathassák tudásukat és diplomájukat. Áldja meg Önöket az Isten!